

Αναγνωστικό στ' δημοτικού

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ
1965

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

2. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

Προφυλακές 'Ολύτσικα 'Ηπείρου 24 Δεκεμβρίου 1912.

Ξαστεριά· κλαράκι δέν κουνιέται. Τὸ φεγγάρι φωτίζει καθαρά, κατακάθαρα τὰ βουνὰ τῆς Μανωλιάσας καὶ τοῦ 'Ολύτσικα, πὺ τέτοια ὦρα μᾶς φαίνονται διπλὰ στὸν ὄγκο καὶ στὸ ὕψος. Μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνη τὶς προφυλακὲς μας ἐπάνω σ' αὐτά, σωροὺς ἀπὸ φαντάρους ριγμένους τὸν ἕναν ἐπάνω στὸν ἄλλο, νὰ ξεκουράζωνται στὴν ἀστροφεγγιά, πὺ εἶναι γι' αὐτοὺς πολὺτιμη· γιὰτὶ δέν ἀφήνει τοὺς 'Αρβανίτες νὰ μεταχειριστοῦν ἕναν ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς τρόπους πὺ ξέρουν, τὸν αἰφνιδιασμό, γιὰ νὰ φτάσουν τὴ γραμμὴ καὶ νὰ τοὺς ἐπιτεθοῦν. Θ' ἀναπαυθοῦν ἀπόψε.

Ποῦ καὶ ποῦ, κανένας ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες μας πετιέται ξαφνικὰ καὶ δώστου πάνω κάτω νὰ ζεστάνη λίγο τὸ παγωμένο του κορμί.

Τὸ δυνατὸ κρῦο μᾶς περονιάζει τὰ κόκαλα καὶ κάνει τὴ μέση μας καὶ τὶς πλάτες νὰ πονοῦν.

— Μιὰ βραδιὰ εἶναι κι αὐτὴ καὶ θὰ περάση, βρέ παιδιὰ· ὅλοι ὑποφέρουν σήμερα γιὰ τὴν πατρίδα· ὅλα θὰ περάσουν, εἶπα. Οὔτε κουβέντα πιά...

Γύριζα καὶ δέν μπορούσα νὰ βγάλω ἀπὸ τὸ μυαλό μου πὺς ἢ βραδιὰ ἐκείνη ἦταν Χριστουγεννιάτικη. 'Απὸ τοὺς στρατιῶτες μου κανένας δέν τὸ εἶχε σκερτῆ.

'Ημουν νευρικός καὶ προσπαθοῦς νὰ συνηθίσω τὸν ἑαυτό μου στὴ συγκίνηση πὺ θὰ δοκιμαζα μὲ τὴ χαρὰ

τῶν στρατιωτῶν μου γιά κάτι ἔκτακτο πού τοὺς προετοίμα-
ζα γιά τὴ βραδιά αὐτή.

Βρισκόμουν ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλυβάκι μας, ὅταν ἄκουσα
τὸ στρατιώτη, πού ἔγραφε ἕνα γράμμα, νὰ ρωτᾷ πόσες τοῦ
μηνὸς εἶχαμε. « Ρῶτα τὸν κὺρ λοχία », τοῦ εἶπε ἕνας.

— Εἴκοσι τέσσερεις, τοῦ φώναξα, κι ἀποτραβήχτηκα βια-
στικός.

— Βρὲ παιδιά, εἴκοσι τέσσερεις! Χριστούγεννα σήμερα καὶ
δὲν τὸ σκεφτήκαμε... Γιά σκεφτῆτε, βρὲ παιδιά...

Ἐφτασαν στ' αὐτιά μου τὰ λόγια αὐτὰ ἀπὸ δέκα στό-
ματα.

Εἶχα ἀρκετὰ τραβηχτῆ ἀπὸ τὸ φυλάκιο, ὅταν εἶδα τοὺς
φαντάρους μου ἕναν ἕναν νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ καλυβάκι καὶ
νὰ μὲ πλησιάζουν· σὲ λίγο ἦταν ὅλοι γύρω μου.

— Ἀκοῦς, Χριστούγεννα, κὺρ λοχία, καὶ νὰ μὴν τὸ κατα-
λάβουμε καθόλου!... Πῶς θὰ τὴν περάσουν τὴ σημερινὴ
μέρα τὰ καημένα τὰ σπίτια μας... Ἄχ! δόλια μάνα!

Καὶ κοίταζαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον κι ὅλοι μαζί ἐμένα. Τί
ζητοῦσαν ἀπὸ μένα; κι ἐγὼ εἶχα σπίτι καὶ μάνα· ἡ ἀλή-
θεια εἶναι ὅτι ἐγὼ ἦμουν ὁ μόνος ἀνώτερός τους ἐκεῖ.

Ἡμαστε ὅλοι περισσότερο περήφανοι, γιὰτὶ μιὰ τέτοια
μέρα τίσο ὑποφέραμε· ἦμουν ἀκόμη πιὸ εὐτυχισμένος ἐγώ,
γιὰτὶ περίμενα ἔπειτα ἀπὸ λίγο κάτι νὰ παρουσιάσω στοὺς
στρατιῶτες μου, πού ἀπὸ μέρες τώρα ζοῦσαν μόνο μὲ ψωμί,
κι αὐτὸ σὰν ἀντίδωρο.

Σὲ λίγο ἕνας ἕνας τραβήχτηκαν πάλι στὸ καλυβάκι
κι ἐμεῖνα μόνος.

Χριστούγεννα! Πῶς περνούσαμε ἄλλες χρονιές μὲ τὸν
πατέρα, τὴ μητέρα καὶ τ' ἀδερφάκια μας! Ἀπὸ νωρὶς ψώ-
νια καὶ ψώνια. Τὰ μικρὰ τί χαρές! Γέμιζε τὸ σπίτι ἀπὸ γέ-
λια κι ἀπαιτήσεις.

— Μαμά, τὸ βράδυ νὰ μὲ σηκώσης νὰ πάω στὴν ἐκκλησία.

— Καλά, κοιμήσου τώρα, ἂν θέλῃς νὰ σηκωθῆς.

Πῶς πεταγόμαστε τὴ νύχτα ἀπὸ τὸν ὕπνο, ὅταν ἀκού-
αμε τὸ γλυκό, χαρμόσυνο ἦχο τῆς καμπάνας. Στὸ δρόμο,
ἐκεῖνο τὸ βράδυ, κανέννας φόβος· ἕνας ἕνας, νέοι, γέροι, γριές,
παιδιά, χωμένοι στὰ παλτά τους, τραβοῦσαν γιὰ τὴν ἐκ-
κλησία· ἀλήθεια, πῶς μᾶς ἄρεσε κι ἐμᾶς τῶν παιδιῶν ἡ ἐκ-
κλησία ἐκεῖνο τὸ βράδυ· καὶ τὴν ἄλλη μέρα τί χαρά ! Χρι-
στόψωμα, γαλοποῦλες, φροῦτα· παντοῦ γιορτάσιμα ροῦχα,
στὰ σπίτια, στοὺς δρόμους, παντοῦ. Οὔτε σχολεῖο ἐκεῖνες
τὶς ἡμέρες, οὔτε τίποτε.

Καὶ τώρα, ἐπάνω στὸν Ὀλύτσικα ἔχομε τὸ κανόνι γιὰ
καμπάνα καὶ τὸ ὕπαιθρο γιὰ ἐκκλησία· κάτι εἴμαστε κι
ἐμεῖς τώρα. Πολλές φορές ὁ στρατηγὸς θὰ σκέφτηκε : « κι
ἀπὸ κεῖ καλὰ εἴμαστε ἀσφαλισμένοι »· κι οἱ στρατιῶτες
ἐπάνω στὴ Μανωλιάσα, πού τοὺς φυλάγαμε τὰ πλευρά, πάν-
τα πιὸ ἤσυχα θὰ κοιμόνταν, ὅταν μᾶς ἔνιωθαν πλάι τους.

Τί τιμὴ ἀλήθεια !

Καλὰ ἦταν τὰ περασμένα Χριστούγεννα, μὰ τὰ τωρι-
νὰ εἶναι ἐκεῖνα πού δὲ θὰ ξεχάσωμε ποτέ. Οἱ στρατιῶ-
τες μου κοιμοῦνται· τί ὄνειρα νὰ βλέπουν ; ἀσφαλῶς οἱ πε-
ρισσότεροι θὰ εἶναι στὰ σπίτια τους, μερικοὶ καὶ στὴν ἐκ-
κλησία τοῦ χωριοῦ τους...

Βήματα ἀπὸ τὸ μονοπάτι, πού εἶχα προσδιορίσει γιὰ
τὴν ἐπιστροφή τοῦ Δεναξᾶ καὶ τοῦ Πράγια, μ' ἔκαμαν νὰ
τρέξω πρὸς τὰ ἐκεῖ.

— Καλῶς ὄρισες, Δεναξᾶ· τί γίνεται, βρὲ παιδί ; ποῦ εἶ-
ναι ὁ Πράγιας ;

— Γειά σου, κὺρ λοχία· χρόνια πολλά· μὲ τὸ καλὸ στὰ
σπίτια μας, καὶ τοῦ λόγου σου μὲ μακρὸ σπαθί.

Μὲ μακρὸ σπαθί· ὥστε τὸ καταλάβαιναν οἱ στρατιῶτες

μου, ὅτι κάτι μποροῦσε νὰ βγῆ καὶ γιὰ μένα ἀπὸ τὴ νίκη, σκέφτηκα.

—Ὁ Πράγιας, κύρ λοχία, ἐξακολούθησε ὁ Δεναξᾶς, ψήνει τὸ κρέας κάτω στὴ ρεματιά· σὲ μιὰ ὥρα θὰ εἶναι ἔτοιμο· ἕξι ὀκάδες χοιρινὸ πρῶτης γραμμῆς· ἔχομε κι ἀλάτι καὶ πιπέρι· ἓνα παγούρι κονιάκ, τρία κουτιά λουκούμια καὶ δυὸ ψωμιὰ χωριάτικα φίνα· μοῦ εἶπε ὁ ὑποσιτιστὴς πῶς θὰ μᾶς στείλουν καὶ χριστόψωμα· μὰ αὐτά, νὰ σοῦ πῶ, κύρ λοχία, δὲν τὰ περιμένω· εἶδα νὰ δουλεύουν δυὸ τρεῖς στοὺς φούρνους ἀπὸ κείνους, ποὺ δὲν ἔλεγαν καλημέρα σὲ φούρναρη στὴν πατρίδα.

—Ἄφησε τὰ σακίδια, Δεναξᾶ, ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλύβι καὶ πῆγαινε, παιδί μου, νὰ βοηθήσης τὸν Πράγια.

Ἐφυγε κι ἐγὼ τράβηξα στὸ καλύβι. Τοὺς βρῆκα ὅλους νὰ κοιμοῦνται.

—Ἐ, παιδιά, σηκωθῆτε, τοὺς εἶπα ἐπιτακτικά· δὲ σεβάστηκα κείνη τὴ στιγμή τὸν ὕπνο τους.

Ξαφνιασμένοι πετάχτηκαν ὅλοι ἐπάνω κι ἄπλωσαν τὰ χέρια στὰ τουφέκια.

—Τί εἶναι ; τί τρέχει, κύρ λοχία ; Εἶχαν συνηθίσει τόσον καιρὸ σὲ τέτοια ξυπνήματα.

—Καθίστε κάτω, τοὺς εἶπα· ἀφῆστε τὰ ὅπλα· δὲν εἶναι τίποτε· κάτι ἤθελα νὰ σᾶς πῶ.

Κάθισαν ὁ ἓνας δίπλα στὸν ἄλλον, τακτοποιώντας τοὺς μανδύες καὶ τὶς παλάσκες τους, ποὺ τόσον καιρὸ τώρα ἔγιναν ἀναπόσπαστες ἀπὸ τὴν τουαλέτα τοῦ ὕπνου τους.

—Ἀκοῦστε, παιδιά, νὰ σᾶς πῶ. Τέτοια μέρα καὶ ὥρα — ἦταν περασμένα μεσάνυχτα — οἱ καμπάνες στὰ χωριά καὶ στὶς πόλεις χτυποῦν, κι οἱ Χριστιανοὶ πᾶνε στὴν ἐκκλησία νὰ γιορτάσουν τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ μας καὶ νὰ τοῦ ζητή-

σουν τὴν εὐλογία του. Κι ἐμεῖς ἐδῶ πάνω πού εἴμαστε, δὲν πάψαμε νὰ εἴμαστε χριστιανοὶ κι ἔχομε ἀκόμη περισσότερη ἀνάγκη ἀπὸ τὴ βοήθεια του. Γι' αὐτὸ κι ἐγὼ σᾶς ξύπνησα νὰ κάνωμε τὴν προσευχή μας καὶ νὰ ποῦμε κανένα χριστουγεννιάτικο τροπάριο· ἐγὼ ξέρω μερικὰ κι ἂν ξέρη καὶ κανένας ἀπὸ σᾶς, τὸ λέει· δὲν ἔκανα καλά, παιδιά ;

— Καλὰ ἔκανες, κὺρ λοχία.

Γονάτισα καὶ γονάτισαν κι οἱ στρατιῶτες μου· ἔκανα τὸ σταυρό μου, τὸν ἔκαναν κι αὐτοὶ μὲ τὸ κεφάλι κάτω.

— « Χ ρ ι σ τ ὸ ς γ ε ν ν ᾶ τ α ι , δ ο ξ ᾶ σ α τ ε . . . ».

Ἀκούστηκε σιγανή, ραγισμένη ἀπὸ τὴ συγκίνηση ἢ φωνή μου· μερικοὶ στρατιῶτες μου σταυροκοπιοῦνται διαρκῶς κι ἄλλοι σταματοῦν γιὰ λίγο, γιὰ νὰ ξαναρχίσουν πάλι· ὅλοι μουρμουρίζουν καὶ βοηθοῦν. Τὰ δάκρυά μας κατακυλοῦν στὶς ἀπλυτες γενειάδες μας· ἡ συγκίνηση μᾶς παρέλυε τὰ σαγόνια καὶ μᾶς ἔκοβε τὴ φωνὴ στὸ λαρύγγι.

Δὲν ξέρω πῶς τελείωσε ἐκεῖνο τὸ τροπάρι· ἓνας στρατιώτης ἀρχίζει τώρα δυνατότερα :

— « Ἡ Π α ρ θ ἔ ν ο ς σ ῆ μ ε ρ ο ν τ ὸ ν Ὑ π ε ρ ο ὕ σ ι ο ν τ ῖ κ τ ε ι . . . ».

Βοηθοῦμε ὅλοι καὶ κρατοῦμε τὸ ἴσο· ἡ πρώτη συγκίνηση πέρασε καὶ ἡ ψαλμωδία μας τώρα ἀκούεται πιὸ ἀρμονική· δυὸ στρατιῶτες μου κρυφομιλοῦν καὶ παίρνοντας τὰ τουφέκια τους ἐτοιμάζονται νὰ βγοῦν· τοὺς κοίταξα στὰ μάτια.

— Νὰ ῥθουν κι ἐκεῖνοι οἱ καημένοι ν' ἀκούσουν λίγη λειτουργία, μοῦ εἶπαν καὶ ὑπονοοῦσαν τοὺς διπλοσκοπούς. Κι ἔφυγαν.

Τὰ λόγια αὐτὰ μὲ συγκίνησαν τόσο πολὺ, πού νόμισα γιὰ μιὰ στιγμή πῶς θὰ σταματήση ἡ καρδιά μου. Τὸ στῆθος μου στένευε, τὰ μάτια μου ἔτρεχαν, τὸ σῶμα μου ἔτρεμε.

Λειτουργία ! Πραγματική λειτουργία ἀπ' ἀνθρώπους πού εἶχε ἐξαγνίσει ὁ πόλεμος καὶ πού τὴν καρδιά τους πλημμύριζαν τὰ πιὸ εὐγενικὰ αἰσθήματα. Ἦταν πραγματικὴ προσευχὴ ἐκείνη.

— « Ἡ γέννησίς σου, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν » ψάλλαμε τώρα. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη οἱ διπλοσκοποὶ, πού τοὺς ἀλλάξαν οἱ ἄλλοι δυό, πού βγῆκαν πρωτύτερα, πρόβαλαν τὸ κεφάλι τους στὸ καλύβι. Ἔκαναν τὸ σταυρό τους καὶ γονάτισαν κι αὐτοί.

Δὲν ξέραμε τίποτε ἄλλο νὰ ποῦμε κι ἡ λειτουργία τελείωσε.

Οἱ στρατιῶτες μου σταυροκοπιόνταν ἀκόμη, ὅταν γύρισα μὲ τὸ σακίδιο, πού εἶχε ἀφήσει ἔξω ἀπὸ τὸ καλύβι ὁ Δεναξᾶς· ἀνοιξα ἓνα κουτὶ λουκούμια καὶ τὸ πρότεινα στοὺς στρατιῶτες μου νὰ πάρουν ἀπὸ ἓνα· τὸ πῆραν· τοὺς ἔδωσα καὶ τὸ παγούρι μὲ τὸ κονιάκ.

— Πιέτε λιγάκι, παιδιὰ, νὰ ζεσταθῆτε καὶ νὰ εὐχηθῆτε γιὰ τὴ σημερινὴ μέρα.

Ἦπιαν ὅλοι καὶ τελευταῖος ἐγώ· τρέμαμε ὅλοι. Μερικοὶ δὲν μπορούσαμε οὔτε νὰ εὐχηθοῦμε· σηκώναμε μόνο τὸ παγούρι στὴν υἰεῖα τῶν ἄλλων, χωρὶς νὰ μιλοῦμε καθόλου.

Νὰ κι ὁ Δεναξᾶς μὲ τὸν Πράγια μὲ τὸ ψημένο κρέας τεμαχισμένο σ' ἓνα ἀντίσκηνο· οἱ στρατιῶτες τὰ ἔχασαν.

— Ἄ ! κύρ λοχία, ποιός τὸ περίμενε ! Κι ἔνιωθα τὰ χέρια τους νὰ μοῦ χαϊδεύουν τὰ γένια, τὰ μαλλιά, τὶς πλάτες, τὰ χέρια· ἡ εὐγνωμοσύνη τους γιὰ τὴ μικρὴ μου φροντίδα γι' αὐτοὺς μιὰ τέτοια μέρα ξέσπασε στὰ χάρδια ἐκεῖνα. Πόσο ἤμουν εὐχαριστημένος γιὰ τὴ δική τους εὐχαρίστηση.

— Ἐμπρός, παιδιὰ· τρῶτε κι ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ τὸ Πάσχα νὰ τὸ κάνουμε στὰ σπίτια μας νικητές.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ὅλοι ψαχουλεύαμε, χωρὶς νὰ τρῶν

κάνεις. Ἡ συγκίνηση μᾶς εἶχε κόψει τελείως τὴν ὄρεξη.

“Ὅποτε τὰ θυμήθηκα τὰ Χριστούγεννα ἐκεῖνα, ποτέ δὲν μπόρεσα νὰ συγκρατήσω τὴν καρδιά μου νὰ μὴν τρέμη καὶ τὰ μάτια μου νὰ μὴν τρέχουν...”

Χαραλ. Βασιλογεώργης

3. ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ χριστουγεννιάτικη
λυγοῦν τὰ πόδια
καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ στὴ φάτνη τους
τὰ ἄδολα βόδια.

Καὶ ὁ ζευγολάτης ξάγρυπνος θωρώντας τα
σταυροκοπιέται
καὶ λέει μὲ πίστη ἀπ’ τῆς ψυχῆς τ’ ἀπόβαθα :
« Χριστὸς γεννιέται ! »

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ χριστουγεννιάτικη
κάποιοι ποιμένες
ξυπνοῦν ἀπὸ φωνές ὕμνων μεσοῦρανες
στὴ γῆ σταλμένες.

Κι ἀκούοντας τὰ Ὠσαννὰ ἀπ’ ἀγγέλων στόματα
στον σκόρπιο ἀέρα,
τὰ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ ἡλιοφώτιστα
μὲ τὴ φλογέρα.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ χριστουγεννιάτικη
— ποιός δὲν τὸ ξέρει ; —
τῶν μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα
λάμπει τὸ ἀστέρι.

Γεώργιος Δροσίνης

κάνεις. Ἡ συγκίνηση μᾶς εἶχε κόψει τελείως τὴν ὄρεξη.

“Ὅποτε τὰ θυμήθηκα τὰ Χριστούγεννα ἐκεῖνα, ποτέ δὲν μπόρεσα νὰ συγκρατήσω τὴν καρδιά μου νὰ μὴν τρέμη καὶ τὰ μάτια μου νὰ μὴν τρέχουν...”

Χαράλ. Βασιλογεώργης

3. ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ χριστουγεννιάτικη
λυγοῦν τὰ πόδια
καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ στὴ φάτνη τους
τὰ ἄδολα βόδια.

Καὶ ὁ ζευγολάτης ξάγρυπνος θωρώντας τα
σταυροκοπιέται
καὶ λέει μὲ πίστη ἀπ’ τῆς ψυχῆς τ’ ἀπόβαθα :
« Χριστὸς γεννιέται ! »

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ χριστουγεννιάτικη
κάποιοι ποιμένες
ξυπνοῦν ἀπὸ φωνές ὕμνων μεσοῦρανες
στὴ γῆ σταλμένες.

Κι ἀκούοντας τὰ Ὠσαννὰ ἀπ’ ἀγγέλων στόματα
στον σκόρπιο ἀέρα,
τὰ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ ἡλιοφώτιστα
μὲ τὴ φλογέρα.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ χριστουγεννιάτικη
— ποιός δὲν τὸ ξέρει ; —
τῶν μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα
λάμπει τὸ ἀστέρι.

Γεώργιος Δροσίνης